C/2024/6831

29.11.2024

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu 21 päivänä lokakuuta 2024,

Slovenian talous-, finanssi-, työllisyys- ja rakennepolitiikasta

(C/2024/6831)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([2]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, jäljempänä ”tukiväline”, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Tukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista, erityisesti uudistuksia ja investointeja, joilla edistetään vihreää ja digitaalista siirtymää sekä vahvistetaan jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokykyä. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta sekä vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([3]), jäljempänä ”REPowerEU-asetus”, joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Slovenia on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Komissio antoi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon ”EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen” tarjotakseen tietoa poliittisten päätösten tueksi ja luodakseen perusedellytykset kasvun lisäämiselle. Tiedonannossa kilpailukyky määritellään yhdeksän toisiaan vahvistavan tekijän avulla. Kyseisistä tekijöistä yksityisen pääoman saatavuus, tutkimus ja innovointi, koulutus ja osaaminen sekä toimivat sisämarkkinat nousevat esiin uudistusten ja investointien kannalta ensisijaisina politiikan painopisteinä, joiden avulla voidaan vastata olemassa oleviin tuottavuushaasteisiin ja parantaa unionin ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä. Komissio antoi 14 päivänä helmikuuta 2024 tiedonannon ”Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskeva vuosikertomus 2024”. Kyseisessä tiedonannossa esitetään yksityiskohtaisesti Euroopan sisämarkkinoiden kilpailukykyyn liittyvät vahvuudet ja haasteet ja seurataan vuotuista kehitystä yksilöityjen yhdeksän kilpailukykytekijän mukaisesti.

(4) Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2023 vuotuisen kestävän kasvun selvityksen 2024; tämä käynnisti vuoden 2024 eurooppalaisen ohjausjakson. Eurooppa-neuvosto vahvisti 22 päivänä maaliskuuta 2024 vuotuisen kestävän kasvun selvityksen 2024 painopisteet, jotka keskittyvät kilpailukykyisen kestävyyden neljän ulottuvuuden ympärille. Lisäksi komissio antoi 21 päivänä marraskuuta 2023 lausunnon Slovenian vuoden 2024 alustavasta talousarviosuunnitelmasta. Komissio antoi lisäksi suosituksen neuvoston suositukseksi euroalueen talouspolitiikasta sekä ehdotuksen vuoden 2024 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi 12 päivänä huhtikuuta 2024 suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([4]), jäljempänä ”euroaluetta koskeva vuoden 2024 suositus”, ja 11 päivänä maaliskuuta 2024 yhteisen työllisyysraportin.

(5) Unionin uusi talouden ohjausjärjestelmä tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024. Ohjausjärjestelmään sisältyy uusi asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta, muutettu liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97 ([5]) ja muutettu jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 2011/85/EU ([6]). Uuden talouden ohjausjärjestelmän tavoitteet ovat edistää tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistuksilla ja investoinneilla ja ehkäistä liialliset julkisen talouden alijäämät. Uusi talouden ohjausjärjestelmä parantaa myös kansallista sitoutumista ja lisää keskipitkän aikavälin painotusta sekä vahvistaa ja johdonmukaistaa toteuttamisen valvontaa. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma. Kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma sisältää jäsenvaltion finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset, jotka kattavat neljän tai viiden vuoden pituisen suunnittelukauden kansallisen vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen. Kansallisiin keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisiin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([7]) on täytettävä asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset, kuten vaatimus saada julkinen velka uskottavalle alaspäin suuntautuvalle polulle tai pitää se tällaisella polulla sopeutuskauden päättyessä taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen laskemaan alle perustamissopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa (EU) 2024/1263 säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella. Tukeakseen kyseisten kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien laatimista komissio julkaisi 21 päivänä kesäkuuta 2024 jäsenvaltioiden kansallisissa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisissa suunnitelmissa ja vuotuisissa edistymisraporteissa annettavia tietoja koskevia ohjeita. Komissio toimitti jäsenvaltioille tarvittaessa viiteurat ja tekniset tiedot asetuksen (EU) 2024/1263 5 ja 36 artiklan mukaisesti. Jäsenvaltioiden on toimitettava kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmansa viimeistään 20 päivänä syyskuuta 2024, paitsi jos jäsenvaltio ja komissio sopivat määräajan pidentämisestä kohtuullisella ajanjaksolla. Jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntökehyksensä mukaisesti keskustella kansallisen parlamenttinsa kanssa keskipitkän aikavälin suunnitelmansa luonnoksesta, pyytää itsenäisiltä finanssipolitiikan instituutioilta lausunnon ja järjestää työmarkkinaosapuolten ja muiden kansallisten sidosryhmien kuulemisen.

([4]) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä huhtikuuta 2024, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([5]) Neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([6]) Neuvoston direktiivi 2011/85/EU, annettu 8 päivänä marraskuuta 2011, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista (EUVL L 306, 23.11.2011, s. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([7]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: ”Nettomenoilla” tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(6) Vuonna 2024 eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen tukivälineen täytäntöönpanon kanssa. Elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano kaikilta osin on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson mukaisen politiikan ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020, 2022 ja 2023 maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä elpymis- ja palautumissuunnitelmille, joita on tarkistettu, päivitetty tai muutettu asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

(7) Slovenia toimitti 30 päivänä huhtikuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan nojalla elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V vahvistettuja arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 28 päivänä heinäkuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Slovenian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([8]); päätöstä muutettiin 16 päivänä lokakuuta 2023 asetuksen (EU) 2021/241 11 artiklan 2 kohdan nojalla ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivittämisen osalta ja sisällyttämällä siihen REPowerEU-luku ([9]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti, että komissio hyväksyy päätöksen, jossa todetaan, että Slovenia on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(8) Komissio julkaisi 19 päivänä kesäkuuta 2024 Sloveniaa koskevan vuoden 2024 maaraportin. Siinä arvioidaan Slovenian edistymistä neuvoston vuosina 2019–2023 hyväksymien maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Slovenia on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Kyseisen analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ei vastata tai joihin vastataan vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Slovenian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien unionin yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(9) Eurostatin vahvistamien tietojen mukaisesti Slovenian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2022 oli 3,0 prosenttia suhteessa BKT:hen, laski 2,5 prosenttiin vuonna 2023, ja julkinen velka, joka vuoden 2022 lopussa oli 72,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui vuoden 2023 loppuun mennessä 69,2 prosenttiin. Kuten komission 8 päivänä maaliskuuta 2023 antamassa tiedonannossa ”Finanssipoliittinen ohjaus vuodeksi 2024” ilmoitetaan, komissio on toteuttanut ensimmäisen vaiheen alijäämäperusteisten liiallisen alijäämän menettelyjen käynnistämiseksi voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Komissio antoi 19 päivänä kesäkuuta 2024 perussopimuksen 126 artiklan 3 kohdan nojalla laaditun kertomuksen. Kyseisessä kertomuksessa arvioitiin Slovenian julkisen talouden tilannetta, sillä vuonna 2024 Slovenian ennakoitu julkisen talouden alijäämä ylittää perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon suhteessa BKT:hen. Kertomuksessa todettiin, että kyseisen arvioinnin perusteella ja tarkasteltuaan perussopimuksen 126 artiklan 4 kohdan mukaisesti laadittua talous- ja rahoituskomitean lausuntoa komissio ei aikonut ehdottaa liiallisen alijäämän menettelyn aloittamista Slovenian osalta heinäkuussa 2024.

(10) Neuvosto suositti ([10]) 12 päivänä heinäkuuta 2022 Slovenialle, että se toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023, että kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvu on linjassa kaiken kaikkiaan neutraalin finanssipolitiikan virityksen ([11]) kanssa, kun otetaan huomioon jatkettu väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Slovenialle suositettiin juoksevien menojen mukauttamista tilanteen muuttuessa. Slovenialle suositettiin myös, että se lisäisi julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen ottaen huomioon REPowerEU-aloitteen, muun muassa tukivälineen ja muiden unionin varojen avulla. Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan viritys ([12]) oli vuonna 2023 kiristävä (0,5 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio oli korkea. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) oli finanssipolitiikan viritykseen vuonna 2023 kiristävä vaikutus, joka oli 0,4 prosenttia suhteessa

([8]) ST 10612/21 INIT, ST 10161/21 ADD 1.

([9]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 16 päivänä lokakuuta 2023, Slovenian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 28 päivänä heinäkuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 13615/23, ST 13615/23 ADD 1).

([10]) Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Slovenian vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Slovenian vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 334, 1.9.2022, s. 197).

([11]) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan Slovenian vuoden 2023 keskipitkän aikavälin potentiaalinen tuotannon kasvu, jota käytetään finanssipolitiikan virityksen mittaamiseen, on kymmenen vuoden keskimääräisen reaalisen potentiaalisen kasvun ja vuoden 2023 BKT-deflaattorin perusteella nimellismääräisesti arviolta 11,5 prosenttia.

([12]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti rahoitetuista että unionin talousarviosta rahoitetuista finanssipoliittisista toimenpiteistä talouteen aiheutuvaa sysäystä. Finanssipolitiikan viritystä mitataan erona, joka muodostuu seuraavien välille: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen (ilman harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä) muutos. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on otettu mukaan tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot.

BKT:hen. Perusmenojen kasvuun sisältyvät energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille suunnattujen kohdennettujen hätätilanteen tukitoimenpiteiden kustannukset, jotka supistuivat 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvu vuonna 2023 oli 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen mukainen. Vuonna 2023 tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot olivat 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kansallisesti rahoitetut investoinnit olivat 4,6 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 eli ne supistuivat 0,2 prosenttiyksikköä vuoteen 2022 verrattuna. Slovenia rahoitti lisäinvestointeja tukivälineestä ja muilla unionin varoilla. Slovenia rahoitti julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, kuten rautatieinfrastruktuuriin, uusiutuviin energialähteisiin ja luonnonkatastrofien ehkäisemiseen. Kyseisiä julkisia investointeja rahoitetaan osittain tukivälineestä ja muista unionin varoista.

(11) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan reaalinen BKT kasvaa 2,3 prosenttia vuonna 2024 ja 2,6 prosenttia vuonna 2025 ja yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI) mitattu inflaatio on 2,8 prosenttia vuonna 2024 ja 2,4 prosenttia vuonna 2025.

(12) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on 2,8 prosenttia vuonna 2024 ja julkisen talouden velan määrän odotetaan laskevan 68,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoden 2024 loppuun mennessä. Alijäämän kasvu vuonna 2024 johtuu pääasiassa suuremmista julkisista investoinneista, mukaan lukien kansallisesti rahoitetut menot tulvan jälkeiseen jälleenrakentamiseen, ja sosiaalietuuksien indeksoinnista. Alijäämän kasvua ovat osittain tasoittaneet tukien vähentäminen, luopuminen verotuloja alentaneista toimenpiteistä, joilla lievennettiin korkeiden energian hintojen vaikutusta, sekä yhteisöverokannan väliaikainen korottaminen. Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan virityksen ennakoidaan vuonna 2024 olevan kiristävä, 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(13) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin, jäljempänä ”avustukset”, rahoitetaan menoja 0,7 prosentilla suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun vuonna 2023 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaat investoinnit ja tuottavuutta lisäävät uudistukset ilman suoraa vaikutusta Slovenian julkisen talouden rahoitusasemaan tai julkiseen velkaan. Komission kevään 2024 talousennusteessa ennakoidaan, että tukivälineen lainoilla taataan vuonna 2024 menoja määrä, joka on 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2023 vastaava määrä oli 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(14) Neuvosto suositti ([13]) 14 päivänä heinäkuuta 2023 Slovenialle, että se varmistaisi vuonna 2024 finanssipolitiikan maltillisuuden erityisesti rajoittamalla kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ([14]) nimelliskasvun enintään 5,5 prosenttiin. Jäsenvaltioita kehotettiin vuoden 2023 talousarvioita toteuttaessaan ja vuoden 2024 alustavia talousarviosuunnitelmia laatiessaan ottamaan huomioon, että komissio ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisten alijäämien menettelyjen käynnistämistä vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella. Komission kevään 2024 talousennusteessa Slovenian kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ennakoidaan vuonna 2024 ([15]) kasvavan 5,6 prosenttia eli suositeltua enimmäiskasvua enemmän. Kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen suositellun enimmäiskasvun ylitys vuonna 2024 on alle 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Vaarana on, että tämä ei ole täysin neuvoston suosituksen mukaista.

(15) Lisäksi neuvosto suositti, että Slovenia purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Neuvosto suositti vielä, että jos uusi energian hinnan nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, Slovenia varmistaa, että tällaiset tukitoimenpiteet kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden nettomääräiset talousarviokustannukset ([16]) suhteessa BKT:hen ovat 1,4 prosenttia vuonna 2023, 0,1 prosenttia vuonna 2024 ja 0,0 prosenttia vuonna 2025. Erityisesti hallinnollisesti asetetuin hinnoin myytävän kaasun ja sähkön toimittajille maksettavan korvauksen oletetaan pysyvän voimassa vuonna 2024, vaikkakin sen vaikutus on vähäinen. Jos saatavat

([13]) Neuvoston suositus, annettu 14 päivänä heinäkuuta 2023, Slovenian vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Slovenian vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 312, 1.9.2023, s. 224).

([14]) Nettomääräisillä perusmenoilla tarkoitetaan kansallisesti rahoitettuja menoja ilman i) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, ii) korkomenoja, iii) suhdanteesta johtuvia työttömyysmenoja sekä iv) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

([15]) Tässä otetaan huomioon elokuun 2023 tulvien jälkeiseen jälleenrakentamiseen liittyvät kertaluontoisten lyhyen aikavälin hätätoimien kustannukset, joiden suuruus vuonna 2024 on 0,7 prosenttia suhteessa BKT:hen (sekä samasta syystä vuonna 2023 aiheutuneet kertaluontoiset kustannukset, joiden suuruus oli 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen). Lisäksi unionin solidaarisuusrahaston arvioidaan kattavan hätätoimien kustannuksia summalla, joka on suhteessa BKT:hen 0,15 prosenttia vuonna 2023, 0,3 prosenttia vuonna 2024 ja 0,15 prosenttia vuonna 2025. Neuvosto mainitsi 14 päivänä heinäkuuta 2023 myös Italiaa toukokuussa 2023 koetelleet tuhoisat tulvat ja totesi, että tulvien yhteydessä annetun suoran hätätilanteen tuen kustannukset otettaisiin huomioon myöhemmin arvioitaessa julkista taloutta koskevien neuvoston suositusten noudattamista ja että ne katsottaisiin periaatteessa kertaluontoisiksi ja väliaikaisiksi toimenpiteiksi. Vastaavaa lähestymistapaa on noudatettu Sloveniassa elokuussa 2023 tapahtuneiden tuhoisien tulvien osalta.

([16]) Luku kuvaa kyseisten toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, tulot ja menot mukaan lukien, mutta ilman mahdollisia energiantoimittajien windfall-voitoista kannettavia verotuloja.

säästöt käytettäisiin neuvoston suosituksen mukaisesti julkisen talouden alijäämän supistamiseen, julkisen talouden sopeutus olisi kyseisten kehitysarvioiden perusteella 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun taas kansallisesti rahoitettujen nettomääräisten perusmenojen ([17]) kiristävä vaikutus finanssipolitiikan viritykseen olisi samana vuonna 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen. Hätätilanteen energiatukitoimenpiteet on purettu vuosina 2023 ja 2024. Tämä vastaa neuvoston suositusta. Saatavia säästöjä ei kuitenkaan ennakoida käytettävän kokonaisuudessaan julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Vaarana on, että tämä ei ole neuvoston suosituksen mukaista.

(16) Lisäksi neuvosto suositti, että Slovenia jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa tukivälineen avustusten ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi. Komission kevään 2024 talousennusteessa kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien ennakoidaan kasvavan 4,6 prosentista suhteessa BKT:hen vuonna 2023 5,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Tämä vastaa neuvoston suositusta. Unionin varoilla rahoitettavien julkisten menojen, tukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mukaan lukien, odotetaan puolestaan pysyvän vuonna 2024 ennallaan 1,3 prosentissa suhteessa BKT:hen (vuonna 2023 ne olivat myös 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen).

(17) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 2,2 prosenttia vuonna 2025 olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana. Alijäämän supistuminen vuonna 2025 johtuu pääasiassa uuden pitkäaikaishoitomaksun käyttöönotosta. Maksun perintä aloitetaan heinäkuussa 2025, ja sen arvioidaan nostavan sosiaaliturvamaksuja noin 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Tulvan jälkeiseen jälleenrakentamiseen liittyvien menojen asteittainen väheneminen vaikuttaa julkisiin investointeihin, joiden ennustetaan vähenevän 0,4 prosenttiyksikön verran 5,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velan odotetaan vuoden 2025 loppuun mennessä laskevan 66,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

(18) Slovenian väestön ikääntymiseen liittyvien kustannusten ennustetaan kasvavan merkittävästi, mikä johtaa terveydenhuoltoon, pitkäaikaishoitoon ja eläkkeisiin liittyvien menojen kasvuun tulevina vuosikymmeninä. Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää jo useita julkisen talouden kestävyyttä tukevia toimenpiteitä. Elpymis- ja palautumissuunnitelman toteuttamisen lisäksi olisi tärkeää seurata menoja sosiaalisen suojelun riittävyyden ja taloudellisen kestävyyden varmistamiseksi. Menokartoituksissa voitaisiin tunnistaa kohteita, joilla on matalampi prioriteetti tai joihin liittyy tehotonta varainkäyttöä. Vapautetut varat voitaisiin sitten kohdentaa vastaamaan julkisen talouden uusiin haasteisiin, kuten sosiaalisen suojelun tarpeisiin. Varainkäytön tehostamiseksi on ratkaisevan tärkeää, että jatkotoimenpiteet pannaan täytäntöön nopeasti ja että ne ovat linjassa käynnissä olevien rakenneuudistusten kanssa.

(19) Slovenian veroaste suhteessa BKT:hen on edelleen alle unionin keskiarvon eikä verojen koostumus edistä kasvua erityisen tehokkaasti. Henkilökohtaisten tuloverojen ylin veroluokka ja työn verokiila eri tulotasoilla ovat edelleen unionin korkeimpia, kun taas kiinteistöverot, mukaan lukien juoksevat kiinteistöverot, ovat edelleen hyvin alhaisia ja niiden osuus on alle puolet unionin keskiarvosta. Työn verokiilan pienentäminen alentaisi työvoimakustannuksia, lisäisi työvoiman kysyntää ja parantaisi kilpailukykyä. Korkeammat nettopalkat voisivat lisätä työvoiman tarjontaa. Vaikka ympäristöverotulojen osuus ylittää unionin keskiarvon, verojärjestelmän avulla voitaisiin edelleen edistää vihreiden tavoitteiden saavuttamista muun muassa soveltamalla saastuttaja maksaa -periaatetta.

(20) Julkisten investointien määrä on Sloveniassa yli unionin keskiarvon, ja ne ovat lisääntyneet viime vuosina. Niiden vaikuttavuutta ja tehokkuutta voitaisiin kuitenkin parantaa koordinoimalla paremmin julkisten investointien suunnittelua eri sektoreilla ja ministeriöissä. Myös johdonmukaiset pitkän aikavälin suunnitteluasiakirjat ja kokonaisvaltainen keskipitkän aikavälin suunnitelma mahdollisista investoinneista ovat välineitä, joilla voitaisiin tehostaa julkisia investointeja, mukaan lukien kansallisten ja unionin painopisteiden mukaisten hankkeiden priorisointi. Tämä auttaisi myös lisäämään maan kasvupotentiaalia ja julkisen talouden kestävyyttä.

(21) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Kyseisten uudistusten ja investointien odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa sekä Slovenian kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin

([17]) Tätä vaikutusta mitataan julkisen talouden perusmenojen muutoksena suhteessa BKT:n keskipitkän aikavälin (kymmenen vuoden) keskimääräiseen potentiaaliseen nimelliseen kasvuun. Perusmenoista on vähennetty i) harkinnanvaraisten tulopuolen toimenpiteiden lisävaikutus julkiseen talouteen, ii) kertaluontoiset toimenpiteet, iii) suhdanteesta johtuvat työttömyysmenot ja iv) tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), ja muista unionin rahastoista rahoitetut menot. Muutos ilmaistaan suhteessa nimelliseen BKT:hen.

tiukka, nopea eteneminen uudistus- investointisuunnitelman sekä REPowerEU-luvun tuloksellisessa täytäntöönpanossa on olennaisen tärkeää, jotta Slovenian pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Jotta Slovenia voi täyttää elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät sitoumukset elokuuhun 2026 mennessä, on olennaisen tärkeää, että se jatkaa uudistusten toteuttamista ja nopeuttaa investointeja puuttumalla asiaankuuluviin haasteisiin varmistaen samalla vahvat hallinnolliset valmiudet. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(22) Slovenian edellytetään osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 ([18]) 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan kutakin Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+), koheesiorahastosta tai oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) tuettua koheesiopolitiikan ohjelmaa viimeistään maaliskuussa 2025 ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa, sekä kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelmansa. Kyseinen väliarviointi muodostaa kussakin ohjelmassa perustan unionin rahoituksen lopulliselle jakamiselle. Slovenia on edistynyt koheesiopolitiikan ohjelmien ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, mutta vielä on jäljellä haasteita, ja pääkaupunkiseudun ja muun maan välillä on edelleen suuria eroja. On ratkaisevan tärkeää nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa ja vahvistaa kansallisia ja alueellisia hallinnollisia valmiuksia. Koheesiopolitiikan ohjelmissa sovitut toimintalinjat ovat edelleen ajankohtaisia. Hallinnollisten valmiuksien vahvistamisen lisäksi on erityisen tärkeää jatkaa vihreitä investointeja, erityisesti tulvatorjuntaa ja ilmastonmuutoksen hillitsemistä koskevia toimenpiteitä, joissa etusijalla ovat luontoon perustuvat ratkaisut. Yhtä tärkeää on jatkaa investointeja kestävään liikenteeseen, jotta työmatkaliikenteessä ei turvauduttaisi yhtä paljon henkilöautoihin. Hiilestä luopumista tukevien alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien täytäntöönpano on edelleen keskeisessä asemassa. Julkisen ja yksityisen sektorin tutkimus- ja kehityskumppanuudet työn tuottavuuden lisäämiseksi ovat edelleen olennaisia. Lisäksi on tärkeää edistää aikuiskoulutusta, mukaan lukien digitaaliseen ja vihreään osaamiseen tähtäävää koulutusta, sekä aktiivista työmarkkinapolitiikkaa ja samalla nykyaikaistaa ja digitalisoida sosiaali- ja työmarkkinapalveluja. Sosiaalisen osallisuuden tukemiseksi on ensisijaisen tärkeää nopeuttaa laitoshoidosta luopumista ja laadukkaiden, asianmukaisten ja kohtuuhintaisten yhteisöpohjaisten sosiaalipalvelujen, erityisesti pitkäaikaishoidon, kehittämistä. Slovenia voisi myös hyödyntää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/795 ([19]) perustettua Euroopan strategisten teknologioiden kehystä lisätäkseen investointeja puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden kehittämiseen ja valmistukseen, erityisesti uusiutuvan energian ja lämmityksen alalla.

(23) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla EU:n varoilla vastataan, Slovenialla on useita lisähaasteita, jotka liittyvät maan julkisen talouden kestävyyteen, osaamisvajeeseen ja työvoimapulaan sekä niukkoihin pääomasijoituksiin ja tutkimukseen, kehitykseen ja innovointiin tehtäviin investointeihin.

(24) Kansainvälisen oppimistulosten arviointiohjelman (PISA) vuoden 2022 tutkimuksessa havaittiin perustaitojen heikentyneen merkittävästi (erityisesti lukemisen ja matematiikan osalta). Heikosti suoriutuvien 15-vuotiaiden oppilaiden osuuden kasvu sekä matematiikan ja lukemisen huippuosaajien osuuden pieneneminen voivat vaikuttaa kielteisesti Slovenian osaamistarjontaan ja kilpailukykyyn tulevaisuudessa. Käynnissä olevaan koulujen opetussuunnitelmien uudistukseen voisi sisältyä myös toimenpiteitä, joilla tuetaan perustaitojen vahvistamista, vihreitä ja digitaalisia taitoja sekä kieltenoppimista, ja toimenpiteitä yrittäjyys- ja taloustaitojen kehittämiseksi. Lisäksi opettajan ammatista voitaisiin tehdä houkuttelevampi.

(25) Euroopan työviranomaisen vuonna 2024 laatiman työvoimapulaa ja työvoiman ylitarjontaa koskevan raportin (EURES report on labour shortages and surpluses in 2023) mukaan monilla aloilla oli pulaa työvoimasta. Tämä kävi ilmi myös yritysten ja kuluttajien luottamusta mittaavan komission kyselytutkimuksen tuloksista, jotka osoittivat, että yritysjohtajat Slovenian teollisuudessa ovat vuoden 2021 puolivälistä lähtien ilmoittaneet työvoimapulan yritysten toimintaa erittäin voimakkaasti rajoittavaksi tekijäksi. Myös avointen työpaikkojen määrä on korkeampi kuin unionissa keskimäärin. Elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisista toimenpiteistä huolimatta ulkomaisten työntekijöiden hakemusten käsittely on kohtuuttoman monimutkaisten oikeudellisten vaatimusten johdosta edelleen

([18]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1060, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2021, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa, oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa ja Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä ja varainhoitosäännöistä sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista varainhoitosäännöistä (EUVL L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([19]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/795, annettu 29 päivänä helmikuuta 2024, Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen (STEP-kehysväline) perustamisesta ja direktiivin 2003/87/EY sekä asetusten (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 ja (EU) 2021/241 muuttamisesta (EUVL L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

ruuhkautunut. Työvoimapula ja osaamisvaje jarruttavat investointeja ja tuotantoa jo nyt erityisesti teollisuudessa. Ne haittaavat myös palvelujen sujuvaa tarjoamista muun muassa terveydenhuollossa ja pitkäaikaishoidossa. Kilpailukyvyn ja kasvun lisäämiseksi onkin keskeisen tärkeää lisätä työvoiman tarjontaa muun muassa edistämällä edelleen työmarkkinoille osallistumista, houkuttelemalla työntekijöitä unionin ulkopuolisista maista ja vahvistamalla siirtotyöläisten integroitumista työmarkkinoille ja yhteiskuntaan.

(26) Julkiset tutkimusmenot, yritysten tutkimukseen liittymättömät innovaatiomenot ja työntekijäkohtaiset innovaatiomenot ovat Sloveniassa edelleen suhteellisen alhaiset. Myös pääomasijoittaminen on vähäistä suhteessa BKT:hen, erityisesti unionin keskiarvoon verrattuna, mikä vaikuttaa haitallisesti liiketoiminnan dynaamisuuteen ja siten yritysten innovointi- ja kasvuvalmiuksiin. Tämä puolestaan haittaa Slovenian kilpailukykyä. Pääomasijoittamisen edellytysten parantaminen voisi houkutella maahan lisää ulkomaista pääomaa ja auttaa innovatiivisia startup-yrityksiä laajentamaan toimintaansa.

(27) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto suositti vuonna 2024, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimia euroaluetta koskevan vuoden 2024 suosituksen toteuttamiseksi. Suositukset 1, 2 ja 3 auttavat Sloveniaa panemaan täytäntöön euroaluetta koskevassa vuoden 2024 suosituksessa vahvistetut ensimmäisen, toisen, kolmannen ja neljännen suosituksen,

SUOSITTAA, että Slovenia toteuttaa vuosina 2024 ja 2025 toimia, joilla se

1. toimittaa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman oikeaan aikaan; uudistetun vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimuksia noudattaen rajoittaa nettomenojen ([20]) kasvun vuonna 2025 tasolle, jolla muun muassa julkinen velka saadaan uskottavasti lasku-uralle keskipitkällä aikavälillä ja jolla julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen pidetään alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon; varmistaa sosiaalisen suojelun taloudellisen kestävyyden ja painottaa verotuloissa enemmän kasvua edistäviä ja kestäviä lähteitä; parantaa julkisen varainkäytön tehokkuutta tekemällä menokartoituksia ja kehittämällä julkisten investointien hallinnointia;

2. parantaa hallinnollisia valmiuksia hallinnoida unionin varoja, nopeuttaa investointeja ja ylläpitää uudistusten täytäntöönpanovauhtia; puuttuu asiaankuuluviin haasteisiin, jotta elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun nopea ja tuloksellinen täytäntöönpano voi jatkua, varmistaen näin, että uudistukset ja investoinnit saadaan päätökseen viimeistään elokuussa 2026; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa; jatkaa kyseisten ohjelmien väliarvioinnin yhteydessä keskittymistä sovittuihin toimintalinjoihin ottaen samalla huomioon Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälinettä koskevan aloitteen tarjoamat mahdollisuudet kilpailukyvyn parantamiseen;

3. vahvistaa kilpailukykyä nostamalla edelleen osaamistasoa, varmistamalla, että meneillään oleva koulujen opetussuunnitelmien uudistus tukee myös perustaitojen vahvistamista, puuttumalla työvoimapulaan sekä edistämällä liiketoiminnan dynaamisuutta ja kasvuyritysten perustamista pääomasijoittamisen ja yhteisösijoittajien parannettujen edellytysten sekä tutkimukseen, kehitykseen ja innovointiin tehtävien investointien avulla.

Tehty Luxemburgissa 21 päivänä lokakuuta 2024.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

NAGY I.

([20]) Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdan mukaan ”nettomenoilla” tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.